

Vrijeme tuge

John Zerzan

Čovjek današnjice potpuno je prožet dubokim osjećajem gubitka i nespokoja, utopljen u kulturnu potištenost koju nije moguće tek tako usporediti s patnjom pojedinca koja dolazi kao posljedica kakva osobnog gubitka. Hipertehnologizirani kasni kapitalizam ustrajno potiskuje živuće tkanje egzistencije, a najveće masovno odumiranje u posljednjih 50.000 godina nemilice pogađa svijet: svake godine na svijetu izumre 50.000 biljnih i životinjskih vrsta.

Naše tugovanje izraženo je u obliku postmoderne iscrpljenosti koju tako snažno obilježava sklonost tjeskobnom, neprekidno mijenjajućem relativizmu i neraskidiva povezanost s površinom kao posljedica straha od prihvaćanja bolnog gubitka. Fatalna ispraznost neslomljivog konsumerizma obilježena je gubitkom energije, poteškoćama u koncentraciji, osjećajima potištenosti i povlačenjem iz društva; svim onim značajkama navedenim u psihološkoj literaturi o temi tugovanja.

Najveća pogreška postmodernizma jest u njegovu poricanju gubitka, odbijanju svakog tugovanja. Lišen nade ili vizije budućnosti, vladajući *Zeitgeist* također vrlo eksplicite onemogućava razumijevanje onoga što se dogodilo i spoznaju razloga takva razvoja događaja. Razmišljanje o izvoristima je podvrgnuto zabrani čime se potpomaže već spomenuto isticanje površnog, nestalnog i neutemeljenog. Sličnosti između individualne žalosti i rastužene, ožalošćene sfere zajednice počesto su nevjerovatne. Promotrite, primjerice, sljedeći navod psihoterapeuta Kenetha Doka: *Obespravljeno tugovanje može se definirati kao tugovanje koje osoba proživljava nakon pretrpljenoga gubitka koji nije ili ne može biti otvoreno priznan, javno oplakivan ili pak nema društvenu podršku.* Poricanje na osobnoj razini u bitnome je smislu metafora šireg poricanja; osobno poricanje, najčešće posve razumljivo, uvodi problematično pitanje odbijanja u područje krize koja pogađa sve razine.

Zaštitni znak glasova koji tako snažno odjekuju na prijelazu tisućljeća svakako je suprotstavljanje svakoj naraciji, odnosno bijeg od bilo koje vrste okružja. Modernistički projekt barem je ostavio mjesta za apokaliptične iskaze; od nas se pak očekuje da prihvatimo vječno plutanje u svijetu površina i simulacija koje osiguravaju *brisanje* stvarnog svijeta i raspršivanje, i pojedinačnog jastva i društva. Zbog *istrebljenja značenja*, Baudrillard je neprijeporno amblematski mislilac *kraja krajeva*.

Vratimo se ponovno psihološkoj literaturi koja nudi vrijedne spoznaje. Deutch je razmatrao izostanak izražavanja tuge nakon bolnih iskustava i protumačio ga obrambenim mehanizmom ega koji se, suočen s razornom tjeskobom, time nastoji očuvati. Fenichel je zapatio da u početku, iskustvo tuge dolazi isključivo u malom obujmu; kad bi bilo oslobođeno u svojoj punoj snazi, subjekt bi zapao u neizdrživi očaj. Slično tomu, Grimspoon je napomenuo da *seljudi ne mogu izložiti opasnostima sveobuhvatne tjeskobe koja se može javiti kao posljedica potpunog spoznajnog i osjećajnog zahvaćanja trenutačne situacije u svijetu i njezinih učinaka na budućnost.*

Imajući te savjete i opomene na umu, ipak valja reći da se s gubitkom valja suočiti. To osobito vrijedi za društvenu egzistenciju gdje bi se — za razliku od, primjerice, smrti voljene osobe — kriza monumentalnih razmjera ipak mogla pomaknuti prema razrješivom preobražaju, prestane li se poricati ta kriza. Potiskivanje, koje se posve očito zbiva u trenucima postmoderne fragmentacije i površnosti, nikako ne dokida problem. *Potiskivanje*, prema Bollasu, *zapravo označava čuvanje: skriveni u organiziranim rasponima nesvjesnoga, želje i sjećanja na njih neprekidno pokušavaju iznaći put do priznanja u sadašnjosti — žudnja se opire vlastitome dokinuću.*

Tuga je izigravanje i umrtvljivanje žudnje i uvelike nalikuje na depresiju: zapravo, mnoge su depresije posljedica gubitka (Klerman). U korijenu tuge i depresije možda stoji srdžba; razmotrite,

primjerice, kulturalno povezivanje crnaca s tugom i oplakivanjem, te srdžbom u slučaju *crnog gnjeva*.

Dugo se vremena smatralo da tuga uzrokuje rak. Suvremena varijacija te teze jest napomena Normana Mailera prema kojoj je rak nezdravo stanje poremećenog društva okrenuto prema unutra i koje premošćuje osobnu i javnu sferu. Ponovno je riječ o jasnom povezivanju tuge, depresije i srdžbe — i svjedočanstvu o golemom potiskivanju. Izobilje znakova upućuje na slabljenje obrambenog sustava; uz porast broja tvarnih toksina, čini se da postoji i porast tuge i srodnih joj osjećaja. Kad su značenja i žudnje odveć bolni, odveć neobećavajući da bi ih se priznalo ili pokušalo ostvariti, njihovo gomilanje samo pridonosi katastrofi koja se događa pred našim očima.

Promotriti narcizam, danas prevladavajući karakterni profil, znači vidjeti patnju kao složenost sve tješnje povezanih gledišta. Lasch je, pišući o glavnim obilježjima narcističke osobnosti, spomenuo nemogućnost osjećanja, defanzivnu površnost, iskazivanje potisnute netrpeljivosti, te osjećaje nestvarnosti i praznine. U tom je smislu i narcizam blizak tugovanju, pri čemu se još snažnije nameće širi zaključak: nešto nije u redu, nešto se krije u samom srcu sve te tuge, bez obzira na to kakvim se je imenima označavalo.

U svom istraživanju iz 1917. godine naslovljenom *Tugovanje i melankolija*, zbunjeni se Freud zapitao zašto je povratak *svakom sjećanju i nadanju* povezanom s gubitkom voljene osobe *tako neobično bolno*. Suze oplakivanja u osnovi su suze nad samim sobom. Velika tuga zbog osobnoga gubitka, koliko god bila tragična i teška, možda je na određeni način iskazivanje tuge zbog bitno općenitijega gubitka vrste.

Walter Benjamin je napisao *Raspravu o povijesti*, nekoliko mjeseci prije svoje prerane smrti 1940. godine, suočen sa zatvorenim granicama koje su mu onemogućile bijeg od nacista. Kršeći ograničenja marksizma i pisanja, Benjamin je dosegnuo vrhunac kritičkog mišljenja. Shvatio je da je civilizacija, po svome porijeklu, ona oluja koja je protjerala ljude iz raja; napredak je pak vidio jedinstvenom, neprekidnom katastrofom.

Otuđenost i tjeskoba nekoć su uglavnom bili nepoznati. Danas se, primjerice, broj teških depresija u razvijenim zemljama udvostručuje gotovo svakih deset godina.

Kako je domišljato istaknuo Peter Homans: *Tugovanje ne uništava prošlost — ono samo otvara put prema svome predmetu i prema zajednicama prošlosti*. Izvorno tugovanje otvara čovjeku mogućnost da shvati što je to izgubljeno i zašto, te da zahtijeva povratak neoskvrnutog bivanja u kojem nema nepotrebnih gubitaka.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

John Zerzan
Vrijeme tuge

<http://www.stocitas.org/zerzan%20vrijeme%20tuge.htm>

[Prijevod originalno objavljen u knjizi John Zerzan: Anarhoprimitivizam protiv civilizacije,
Jesenski i Turk, Zagreb, 2004.]

anarhisticka-biblioteka.net